מלא שלשה. מתים מוסכבים כדרכן זה בצד זה אם יש בין הראשון לשניי קרוב לד' אמות או קרוב לח' הרי זו שכונת קברות ולא יטלם מכאן דקנו מקומן דסבירא ליה להאי תנא תוכה של מערה ארבע אמות על ח' וסבירא ליה נמי ג' מתים נקברים בכותל רחבה דלא הוי אלא ארבע אמות כיצד ג' אמות לשלשה כוכין וב' טפחים בין כוך לכוך וטפח לזוית הרי ו' טפחים סך הכל ד' אמות ובכותל האורך ח' אמות יקבור לפי חשבון זה ו' מתים בו' אמות ושני אמות הנותרות הן י"ב טפחים לא מהן י' טפחים לה' אוירות שבין ששת הכוכין טפחיים לכל אויר ואויר נשארו טפחיים לזויות והלכך כשמולאן שלשה בתוך ד' אמות איכא למימר זהו כותל קצר של מערה שכנגד הפתח. וה"ל איכא לספוקי בכותל האורך אלא שעדיין לא נתמלאו כל הכוכין. וכן אם מלא ג' מפוזרין בתוך ח' אמרינן באורך המערה נקברו אלא שעדיין יש כאן ג' כוכין שנתמלאו עפר כשנפלה המערה ועדיין לא נקבר בהן מת. אבל מלאן לצופין יותר משיעור הזה אין זה שכונת קברות אלא ע"י הדחק נקברו בשם על מנת לפנותן היום ולמחר ולא קנו מקומן וגם אין צריך לבדוק יותר. הכא לא גרסינן כמלא המטה וקובריה: **ובודק ממנו ולהלן כ' אמה.** היכא דמלא ג' בד' אמרינן רוחב המערה הוא וכגבדו פתח האחר ויש עדיין מערה אחרת כנגדה חוץ לאחר והאחר בין שניהן הלכך בודק ממקום שכליס גוף המתים לצד המערה כ' אמה כיצד ח' אמות אורך המערה ובודק בכתליס משני לדדין ואח"כ בודק שש אמות דאחר מפני המערות הפתוחות לה מכאן ומכאן לר"ש נמי דהיינו בדיקה כ' אמות כנגד האחר בשביל ב' המערות מכאן ומכאן וחוץ לאחר עדיין ח' אמות מפני מערה חילונה שכנגד זו הרי כ"ב אמה ולקמי' פריך אמאי לא קאמר בודק כ"ב אמה. וה"ה דאיכא לספוקי בהנך ג' מתים שבארבע אמות שמא זהו אורך המערה שקוברין בה ועדיין לא נתמלאת ולריך נמי לבדוק כנגדן עד ד' אמות שיש מכאן עד כותל האורך שכנגדו דשמא כנגד מתים הללו יש מתים אחרים הקבורים בכותל שהוא אורך ח' ועוד צריך לבדוק מלמעלה ומלמטה כ' אמה דהיינו מ' אמה דשמא זוהי מערה שבמזרח האחר ויש עדיין מערה אחרת כנגדה במערב האחר ח"ל זוהי שבמערב האחר ויש עדיין מערה אחרת במזרח האחר. ותנא לשון קצר נקט בדיקת כ' אמה לאשמועי' דאורך ב' מערות והאחר לא הוו אלא כ' אמה כדלקמן ומדעתך לא ובדוק בדיקות כ' טובא בכל לד דאיכא לספוקינהו כדפרישית. והיכא דהוו לה הג' מתים מפוזרין בח' אמות ודאי הדבר ידוע שבאורך המערה נקברין ולא ברחבה וא"ל לבדוק אלא כנגד ד' אמות מפני כותל המערה שני שכנגדו ומלמעלה ומלמטה כ' אמה דלמא מערה זו במזרח האחר ויש עדיין מערה אחרת במערבו או דלמא במערב האחר היא ויש עדיין אחרת במזרחו. וכללא דמילתא כל היכא דמסקפא לי' (ח) אחר צריך לבדוק מד' רוחותיו לר"ש בודק ממנו ולהלן כ' דמי יימר דמבית הקברות זה הוא היא מערה שמא קבר אחר הוא ואחר אחרת של אדם אחר וצריך לעשות גם לשם בדיקות דלעיל דכמו שיש כאן קבר יש לומר עדיין יש כאן בהן שדה קבריס אחרים טובא: **שרגלים לדבר.** אחרי שכבר נמלא בשדה (ט) זה שכונת קברות: **שאילו מתחלה מלאו.** קודם שנמלא ג' מתים הללו דליכא השתא רגלים לדבר היה נוטלו ואת תפוסתו כדאמרן [קא:] המולא מת כו' נוטלו ואת תפוסתו אבל עכשיו שנמלא לנסוף חשבינן לההוא יחידי שכונת קברות אלא שעדיין לא נקבר בההוא מערה יותר: **לעולם ר"ש היא.** דאמר מערה ח' והאי דאמר רחבה ד' תרי תנאי אליבא דר"ש והאי דהך ברייתא אליבא דר"ש: **יש להן הפוסה.** מאחר שמלאן מתים ולא הרוגים וגם מוסכבין כדרכן והיינו ההוא תנא דלעיל ואליבא דר"ש אתיא: **משום ר"ש הוא.** ר"ש סתם היינו ר' שמעון בן יוחי: **לאילו אינן.** וטעמא מפרש לקמן בשמעתין [ע"ב]: **כ"ב הויין.** שתי מערות של ח' ח' ושש דאחר הרי כ"ב: **ואי רבנן.** מוקי להך סיפא אע"ג דריש ולא לא אתיא כרבנן האמרי במתני' [קא:] אורך מערה ו' ותמני סרי הויין י"ב דשני מערות ושש דאחר: **לעולם.** הך סיפא רבנן היא וריש ר"ש וסיפא רבנן: ה"ג **וכגון דבדק באלכסונא.** וכ"כ בפר"ח כלומר שבדק מערה ראשונה באלכסון כי המערה הוא לרבנן ו' על ד' וכשמלא ג' מתים ורוצה לבדוק לפניו כותלי המערה שיש בהן כוכין מכאן ומכאן באורך ד' אמות והן מסולדין בכותל שארכו ו' נמלא מקום הכוכין בתוך כותל המערה ארבע אמות

מסורת הש"ס

(ח) ר"מ, ג) ר"מ, ג) רש"ל,

הגהות הב"ח

(ח) רשב"ם ד"ה ובודק וכו' דמספקא ליה באיזה צד צריך לבדוק: (ב) ד"ה שרגלים וכו' בשדה זו שכונת: (ג) תוס' ד"ה מלאנא וכו' דאיכא הפס לאין בודק אמה: (ד) בא"ד בין כוך לכוך ואין ראוי להיות:

מוסף רש"י

אם יש ביניהן מארבע עד שמונה. אם יש בין ראשון לשני ממחילת ארבע לסוף ארבע, דהייט לרוחב המערה, או שהם מוסכבין בתוך שמונה ממדת אורך המערה, שהאחד בתחלת אחד והשלישי בסוף ח', דהכי מוקי לה אליבא דרבנן ור"ש (נזיר סד:). הרי זה שכונת קברות. וקנו מקומן ואע"פ שאין שם כרלאוי, כדגרסינן התם שנפתח לתוכו כוכין שבוככין מיכן לאורך המערה, דאיתרמויי איתרמי, דלא הספיקו לקבור שם אלא אלו שלשה מתים והואיל וזו שכונת קברות יש לחוש שמא נעשו כאן שתי מערות אחת מכאן ואחת מכאן ואחר בתמצע שהוא שם על שם, וצריך שיבא בודק ממנו ולהלן ארבעים אמה, שהוא כמנין שני מערות והאחר שביניהם (נזיר סה.).

מוסף תוספות

א. דהא פשיטא דלא ממעטינן יושב מתפוסה אלא משום דאמרינן גוי הוא ובידוע ליכא למימר הכי. רמב"ן. ב. שבאחד או שנים אנו תולין שלא נקברו שם אלא לפי שעה והיה דעתם לפנותם או נקברו בשדה בלא רשות הבעלים ולא קנו מקומם. פי' הרא"ש מיר סה. ג. דמיירי בסלע קשה. מיטב"ש. ד. ולא נהירא לאוקמה בתרי תנאי. רמב"ן. ה. כפי סדר הראוי לקבור שלשה מתים במערה שרחבה ד' אמות וארכה שמונה אמות. תוס' מיר סד: ו. [ר]מאותו רוח שמצא בה השנים מתחיל למדוד מראש הכוך עד עשרים אמה וכו', [ז]מן השלישי שמוצא לרוח אחרת יכול להכיר אי זו מערה היא ולאי זה רוח צריך לבדוק. רי"ן. ז. דהא כר' שמעון אוקמינא והיכי פרכינן אי רבנן היא. מיטב"ש. ח. ולא הוה צריך לאקשויי מני, אלא דניחא ליה לברורי דליכא מ"ד הכי. רי"ן. ט. שלא אמרו כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי [באלכסונא] אלא במרובע גמור. מיטב"ש. י. אלא הכא ה"פ כי זה לא בדק הי"ח אמות ישרות אלא כעין אלכסון שהיה מתעקם והולך לראות אם יפגע מכאן ומכאן עד שהוסיף באלכסון שתי אמות ועלו לכ' אמות. שם.

רבינו גרשום

אבל אם מצא ג' וביניהם מד' אמות ועד ח'. הכי משמע ליה להאי תנא דסתם מערה ד' אמות על ח' באורך אית לה ומשום הכי אם מצאן הני ג' בד' אמות איכא למימר דהג' כוכין ברוחב היו מושכבין ובודאי שכונת קברות היא ובודק עוד והכי סביר ליה דג' כוכין דינייהו הכי מרחיק מכותל זוית המערה טפח והכוך עצמו אמה ובין כוך ראשון לכוך שני ב' טפחים והכוך השני אמה ובין כוך שני לכוך שלישי ב' טפחים והכוך השלישי אמה ובין כוך שלישי לכותל המערה טפח הרי כאן הכוכין גופייהו ג' אמות ובין ההפסקות שבין כוך לכוך ולשני צדי הכותל טפח הרי כאן ד' אמות והכי נמי אם מצאן הני ג' בח' אמות מפוזרין איכא למיחש שמא זה היה אורך המערה אבל זה שאינה נשלמת מן הכוכין שראוין להיות בארכה משום דאיכא למימר דאכתי לא הספיקו להשלים מכל וכל ואכתי הוה בדעתייהו לאותבי עוד ג' כוכין אחרים דהיינו ו' כוכין לח' אמות של מערה וההפסקות שבין כוך לכוך ב' טפחים היינו י' טפחים שבין ו' כוכין וב' טפח' טפח מכאן מכותל ולכוך וטפח מיכן מכותל ולכוך היינו י"ב טפחים להפסקות שהן ב' אמות ובידוע שהן שכונת קברות בודק הימנו ולהלן כ' אמה ח' אמות מן המערה זו באורך ושש אמות

עין משפט נר מצוה

פט א מיי' פ"ט מהל' טומאת מת הל' ג: צ ב מיי' שם הלכה ח:

רבינו גרשום (המשך)

של חצר של פני המערה הרי י"ד אמות ואכתי איכא למיחש למערה אחרת שכך שנינו במתני' בין לרבנן ובין לר' שמעון קחני מתני' דפותח ב' מערות לתוכה אחת מיכן ואחת מיכן ולר' שמעון ד' הרי בין מערות שתסרי אמות ושש אמות שבחצר הרי כאן כ"ב אמות וכך צריך לבדוק והיינו ב' אמות דמיותרות הכא טפי נשאיל לקמן אליבא דמאן קאמר דמשום ספיקות בית הקברות בודק כ' אמה: מצא אחד כשהיה בודק בסוף כ' אמה בודק הימנו ולהלן כ' אמה. דודאי שכונת בית הקברות היה: שרגלים לדבר. כלומר דבר ברור וידוע הוא שאלמלא שהוא שכונת קברות מי שהיה מוצא המת יחידי תחלה היה נוטלו ואת תפוסתו ולא היה בודק יותר אלא כיון שלא נטלוהו להכי הניחוהו שידוע ששם שכונת קברות ולהכי צריך לבדוק הימנו ולהלן כ' אמה עוד דחיישינן לשכונת קברות אחריתי: ד' אמות על ח' דהא מתני' דנזירות מאן קחני לה. אי רבנן דמתני' ד' על ו' קאמרי דהיינו דין דמערה: לעולם ר' שמעון היא. דהכי נמי קאמר ר' שמעון דדין ארבה של מערה ח' אמות והאי דקא מפחית ב' אמות מן רוחב ור' שמעון קאמר שש רוחב הא לא קשיא האי תנא סבר לה דר"ש קאמר נמי ד' על ח'. דתניא מצאן רצופין טפי מג' ואין ביניהם שיעור מד' אמות רוחב ועד ח' אמות באורך יש להם תפיסה כו'. ור"ש בן יהודה אומר משום ר"ש כו' ומתני' היינו אליבא דהאי תנא דר"ש בן יהודה: רואין את המתים אמצעים כאילו אינן והשאר ג' מתים מצטרפין מד' ועד ח': במאי אוקימתה. להא מתני' דנזירות: כר' שמעון. ואי ר"ש אמאי קתני בודק ממנו ולהלן כ' אמה ותו לא והא כ"ב הויין ח' ממערה זו ושש מן החצר שלפני המערה וח' ממערה אחרת שמצד השני מן החצר הרי כ"ב. ואי מוקמת לה סיפא כרבנן א"כ היכי תניא בודק ממנו ולהלן כ' אמה והא לרבנן לא הוי אלא תמני סרי ותו לא משום דקסברי רבנן מערה שש באורך והחצר ו' באורך והמערה שמצד השני של החצר נמי ו' באורך היינו י"ח אמה ואנן בעינן כ' אמה: לעולם מתוקמא מתני' דנזירות דקתני בודק כ' אמה כרבנן. והאי דקשיא לך לרבנן תמניסרי הויין הא לא קשיא כדאמר רב הונא בריה דרב יהושע לעיל באלכסונא דמוקי להו לכוכין כי חרותא באלכסונא הכי נמי בודק המערה גופה באלכסונא וכי האי גוונא דבודק באלכסונא שהמערה הויא ד' על ו' והנהו ו' אמות מייתרות באלכסונא י"ב חומשין דכל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא והנהו י"ב חומשין העודפין הויין ב' אמות ותרי חומשי משתכח דהא מערה באלכסונא ח' אמות ותרי חומשי וחצר ו' אמות ואידך מערה ו' אמות הרי כאן כ' אמה וכמשנה דנזירות הוא דקתני בודק הימנו ולהלן כ' אמות ואם נפשך לומר הא אכתי פשו להו ב' חומשין על כ' ואכתי לא כ' היא הא לא קשיא משום דההיא מערה לאו מרובעת היא דלא הויא ו' על ו' כי אם ד' על ו' ובההוא קצרות של מערה מחסרינן הני ב' חומשין דנכנסין להתם ומשום הכי לא מדקדק להו בחשבון: ומקשינן מדהא מערה מדד לה באלכסונא אידך מערה נמי של אידך צד של חצר מודד לה נמי באלכסונא אי הכי דתרוייהו מודד להו באלכסונא טפי להו יותר מכ' דכ"ב הויא דאידך מערה מייתרא נמי באלכסונא י"ב חומשין ואכתי מתני' מני: ומשני חדא מערה באלכסונא אמרינן דבודק. תרי מערות באלכסונא לא אמרינן ולעולם כרבנן מתוקמא דקתני בודק ממנו ולהלן כ' אמה. והא דקמקשינן הכי לר' שמעון לא מקשי' אלא מסיפא דהא מתני' דרישא ודאי לא מיתוקמא כרבנן משום דאכתי איכא למיפרך דאי רבנן הא אמרי ד' אמות על ו'. אבל כר' שמעון מתוקמא משום דתרי תנאי אליבא דר' שמעון ולא דייק הכא אלא מסיפא:

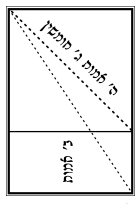

א מצא שלשה אם יש ביניהן מארבע עד שמונה הרי זו שכונת קברות ובודק ממנו ולהלן עשרים אמה מצא אחד בסוף עשרים אמה בודק ממנו ולהלן כ' אמה שרגלים לדבר שאילו מתחלה מצאו נוטלו ואת תפוסתו אמר מר מארבע ועד שמונה מני אי רבנן הא אמרי ד' אמות על שש אי ר' שמעון הא אמר שש על שמונה לעולם ר' שמעון היא והאי תנא הוא דתניא ב מצאן רצופין ואין ביניהן מד' אמות עד ח' יש להן תפוסה ואין להן שכונת קברות רבי שמעון בן יהודה אומר משום ר' שמעון רואין את האמצעיים כאילו אינן והשאר מצטרפין מד' אמות ועד ח' במאי אוקימתא כר' שמעון אימא סיפא בודק הימנו ולהלן עשרים אמה מני אי ר"ש עשרים ותרתין הויין אי רבנן תמני סרי הויין לעולם רבנן היא וכגון דבדק באלכסונא ומדהא באלכסונא הא נמי באלכסונא עשרים ותרתי הויין חדא באלכסונא אמרינן תרי באלכסון לא אמרינן רב

מארבע אמות ועד ח'. פ"ה דס"ל להאי תנא דתוכה של מערה ד' אמות על ח' וס"ל נמי דג' מתים נקברין בכותל מערה דלא הוי אלא ד' אמות וקשה לר"י דלקמן דייק מני אי ר' שמעון אי רבנן הו"ל למידק נמי דלא אתיא לא כמר ולא כמר דהא אין בין כוך לכוך כשיעור שיש במשנתינו שהוא אמה בינתיים לכ"ע ומיהו איכא למימר דמתני' כרשב"ג דאמר הכל כפי הסלע ג ועוד הקשה ר"י דהך משנה דהמולא מת איתא נמי באהלות (פט"ז מ"ג) וקתני נמי התם בסיפא הבודק בודק אמה ומניח אמה ואי סבר האי תנא דליכא אלא ב' טפחים בין כוך לכוך אמאי מניח אמה ד ומיהו בלא"ה צריך ליתן טעם אמאי דקתני בתוספתא דאהלות (פט"ז) דאיכא התם (ג) מאן דאמר ג) [דלב"ה] בודק אמה ומניח שתים אמאי מניח ב' כיון שאין כי אם אמה בין כוך לכוך אבל ודאי קשה לפ"ה דאמר ר' שמעון בסמוך רואין את האמצעיים כאילו אינן והשאר מצטרפין מד' אמות ועד ח' והיאך יצטרפו לשיעור ד' אמות אי רואין לאמצעיים כאילו אינן א"כ הוי אמה בין כוך לכוך ואין (ה) להיות אלא ב' טפחים כיון דשלשתן בד' אמות ומפרש ר"ת דהנך ג' דקתני הכא שיש מהן מרוחב המערה ואחד מאורך ה ויש בין כוך לכוך אמה כשיעור דמתני' וד' אמות היינו לשיש שברוחב ב' אמות ואמה בינתיים הרי ג' והשלישי ימלא בסוף אמה רביעית חצי אמה מרוחב המערה וחצי אמה מארכה בזוית והשתא אתי שפיר דכשמלאן לנופין ממש רואין אמצעיים כאילו אינן וליכא אלא אמה בין כוך לכוך ו: **בודק** הימנו ולהלן כ' אמה. רגילין היו להניח לד מרגלותיו כלפי המערה ומיירי כשנמלא ראשו לצד מערה ומרגלותיו הפוכין לצד אחרת דאית לן למימר ממערה אחרת הוא לפיכך בודק להלן כ' אמה: **במאי** אוקימתא כר"ש. הלשון דחוק מאד דמשמע דמשוס דאוקמה כר"ש פריך והדר פריך מני אי ר"ש אי רבנן דלא אתיא כשוס תנא ז ועוד דמגופה מני למיפרך דכיון דקתני דהמערה ארכה ח' א"כ כ' ותרתין הויא ח: **וכגון שבדק באלכסונא.** פ"ה דאלכסון ד' על ו' הן ב' [אמות] כאלכסון של ה' על ה' ולא יתכן ט שהרי בד' על ו' תן החוט באלכסון של ד' על ד' כזה יהיה לו ד' אמות וח' חומשין ועוד נשאר לד למטה ב' אמות ובין הכל לא יהא החוט ארוך אלא ז' אמות ושלשה חומשים וכל שכן אם ילך החוט ביושר באלכסון מארבע על ו' שיהא פחות ועוד על כרחך אלכסון של ה' על ה' גדול יותר דהא בה' על ה' יש כ"ה אמות ובארבע על ו' יש כ"ד: הכא

להו ב' חומשין על כ' ואכתי לא כ' היא הא לא קשיא משום דההיא מערה לאו מרובעת היא דלא הויא ו' על ו' כי אם ד' על ו' ובההוא קצרות של מערה מחסרינן הני ב' חומשין דנכנסין להתם ומשום הכי לא מדקדק להו בחשבון: ומקשינן מדהא מערה מדד לה באלכסונא אידך מערה נמי של אידך צד של חצר מודד לה נמי באלכסונא אי הכי דתרוייהו מודד להו באלכסונא אמרינן דבודק. תרי מערות באלכסונא לא אמרינן ולעולם כרבנן מתוקמא דקתני בודק ממנו ולהלן כ' אמה. והא דקמקשינן הכי לר' שמעון לא מקשי' אלא מסיפא דהא מתני' דרישא ודאי לא מיתוקמא כרבנן משום דאכתי איכא למיפרך דאי רבנן הא אמרי ד' אמות על ו'. אבל כר' שמעון מתוקמא משום דתרי תנאי אליבא דר' שמעון ולא דייק הכא אלא מסיפא:

הכא במאי עסקינן בניפלי. אין לפרש דלא חשש לבדוק במערה שיה אלא עד כ׳ דלא החמירו כולי האי לבדוק רק למערת הנפלים מדפריך בתר הכי מדהך בניפלי הנך נמי בניפלי משמע דאותו שמלא מוקמי בניפלי וקשה דהא קתני מארבע אמות ועד מ׳ ומערת נפלים איכא אלא ו׳[א] וא״ל דאף על גב דריש״ל איירי בגדולים מכל מקום הא דקתני ובודק ממנו ולהלן כ׳ איירי בניפלי ולא קאי אריש״ל:

הדרן עלך המוכר פירות

בית כור עפר. גראה דנקט עפר לרבותא דאפי׳ הכי פחות מי׳ טפחים נמדדין עמה ולא כמו שפירש הקונטרס דאי לא אמר ליה עפר אלא בית כור אתא אפי׳ כולן סלעים הגיעו[ב]:

המקדיש שדהו. פי׳ בקונט׳ דלא גרסינן בשנת היובל דבשנת היובל עלמה פליגי רב ושמואל בפרק אין מקדישין (ערכין דף כד. וש״ס) ומיהו ברוב ספריס גרסינן התם בסדר המשנה בשנת היובל וי״ל דבשנת היובל משמע שפיר שנה שאחר היובל ולא שנת חמשים ממש מדלא קתני בשנת היובל עלמה דקאמר בפלוגתא דרבי ושמואל[ג] ואע״ג דכתיב בשנת היובל ישוב השדה וגו׳ והתם ע״כ בשנת היובל עלמה יש לחלק [ד]דלשון תורה לחוד דקרא לאו אורחיה לכתוב עלמה והתם נמי יליף רב מדכתיב ואם משנת היובל ושנת היובל בכלל ופריך ליה שמואל[ה] מי כתיב משנת היובל: אין

גמ׳ [ו]תנן התם [ז]המקדיש שדהו בשעת היובל. [ח]אמר רב שישא בריה דרב אידי אמר לעולם ר״ש היא והב״ע בניפלי ומדהא בניפלי הא נמי בניפלי תמני סרי הויין חדא בניפלי אמרינן תרתי בניפלי לא אמרינן ורמי דרבנן אדרבנן ורמי דר״ש אדר״ש [ט](דתניא) [י]כרם הנטוע על פחות מארבע אמות ר״ש אומר אינו כרם וחכמים אומרים הרי זה כרם ורואין את האמצעים כאילו אינן קשיא דרבנן אדרבנן וקשיא דר״ש אדרבי שמעון דרבי שמעון אדר׳ שמעון לא קשיא [יא] התם לא נטעי אינשי אדעתא ליעקר הכא זימנין דמיתרמא ליה בין השמשות ומיקרי ומנחי ליה דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא הכא כיון דמינול לא מקרי קבר התם מימר אמר הי מינייהו דשפיר שפיר ודלא שפיר ליהוי לציבי:

הדרן עלך המוכר פירות

האומר [ג]לחבירו בית כור עפר אני מוכר לך [א]היו שם נקעים עמוקים עשרה טפחים או סלעים גבוהין י׳ טפחים אינן נמדדין עמה [ב]פחות מכאן נמדדין עמה [ג]ואם אמר לו כבית כור עפר אפילו היו שם נקעים עמוקים יותר מעשרה טפחים או סלעים גבוהין יותר מעשרה טפחים הרי אלו נמדדין עמה: **גמ׳** [ד]תנן התם [ד]המקדיש שדהו בשעת היובל עמה. [ה]המקדיש שדהו בשנת היובל עמה. [ו]המקדיש שדהו בשנת היובל עמה. [ז]המקדיש שדהו בשנת היובל עמה. [ח]המקדיש שדהו בשנת היובל עמה. [ט]המקדיש שדהו בשנת היובל עמה. [י]כרם הנטוע על פחות מארבע אמות. שאין בין שורה לשורה ד׳ אמות (ערובין ג.). **אינו כרם.** אלא יער ומותר בכלאים (לעיל פג.) ומותר לזרוע לשם (ערובין ג.) והמביא זרע לשם אינו עוקר משום לא תזרע כרמך כלאים ומותרין בחילה (לעיל לז.). **ורואין את האמצעים.** הנטועים בתוך ריוח הראוי להיות בין שורה לשורה (ערובין ג.). **כאילו אינה.** שורה בין שתי שורות רואין כאילו אינה והוו להו שם אמות בין שורה לשורה (לעיל לז.) דכל הטומד לעיקר כעקור דמי וומותר היא גבי כלאים (לעיל פג.).

הדרן עלך המוכר פירות

בשעת היובל. בזמן שהיובל נוהג, שכל שדה אחוזה פדיונו שוה מגזירת הכתוב אחת יפה ואחת רעה, אבל בזמן שאין היובל נוהג נפדית בשויין (קדושין סא. וכני״ל ערכין כה.). **נקעים.** כמין גומות הכי ומשכונת קברות הוא ושוב אירע טרדא ולא פינו ומשום הכי רואין כאילו אינן ובודק וכי תימא ה״נ איכא למימר גבי כרם דזימנין דנטע להו אהדדי ולאו אדעתיה דנוטע למישבקינהו הכי: דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא הכא. לגבי ברייתא היכא דמצאן רצופין משום הכי לית להו רואין דכיון דמינול המת לא מיקרי קבר לדעת רבנן דמי חפר ליה והיכי מתרמי דהתם קברו להו ולית להו שכונת קברות ולא צריך למיבדק דהואיל דרצופין היכי מיתרמי דמיקברי כי האי גוונא. אבל כרם איכא למימר דרואין את האמצעיים כאילו אינן משום דדרכייהו דאינשי לנטוע כרם רצופין. דמימר אמר. הנוטע הי מינייהו דשפיר. כלומר איזה מהן שיהיה טוב לצורך גפן אשבקהו: ודלא שפיר אשקליה לציבי בעלמא ומשום הכי אסור להביא זרע לשם דכרם דמי: **הדרן עלך המוכר פירות**

האומר לחבירו. סתם: בית כור עפר אני מוכר לך. מקום שיכול אדם לזרוע בו כור תבואה. להכי נקט עפר דבר הראוי לזרוע: לא נמדדים עמה. משום דדבר חשוב בפני עצמו הוי ולא כגופה של קרקע דמי: אי אמר ליה כבית כור עפר אני מוכר לך. משמע כעין שהוא ואפי׳ היו שם נקעים וכו׳: תנן התם. במסכת ערכין: המקדיש את שדהו בשעה שהיה היובל נוהג ורצה לפדות פודה בית כור היינו חומר [שעורים] בחמשים שקל כסף כדכתיב אם משנת היובל יקדיש שדהו והיה ערכך לפי זרעו וגו׳ דהיינו לכל שנה של יובל סלע ופונדיון משום דמ״ש שנה הוי יובל ושנת חמשים הוא יובל מ״ט שקלים למ״ט שנים ושקל נ׳ מחלקו לפונדיון שקל דהיינו סלע דהוי ד׳ דינר וכל דינר ו׳ מעות הוי כ״ד מעות בסלע וכל מעה ב׳ פונדיון הרי מ״ח פונדיון בסלע ושנת מ״ט אין לה פונדיון והואיל ולא הוי דבר חשוב לא קפיד עליה כדאמר התם פונדיון זה מה טיבו וזה שפודה הכור בנ׳ שקלים היינו אם פודה בשנה ראשונה של יובל אבל אם פודה לסוף חמש או י׳ פוחת לו הגזבר מן הפדיון סלע ופונדיון לפי השנים שהיו בידו שנאמר ונגרע מערכך ומשום

חמשים שקל כסף. כדכתיב (ויקרא כז) ואם משדה אחוזתו יקדיש איש לה׳ והיה ערכך לפי זרעו זרע חומר שעורים וגו׳ והיינו בית כור: אין

אמר. הך סיפא נמי ר״ש היא וכגון דהני שלשה מתים הוו ניפלי ומערה של נפלים ארכה שש ומערה השניה מ׳ אמה הרי כ׳ אמה: ומקשי׳ **מדהא בניפלי כו׳.** והוה להו י״ח: **תרי בניפלי לא אמרי׳.** דהיו באחת לנפלים: **ורמי דרבנן כו׳.** דלעיל לית להו רואים ולר׳ שמעון אית ליה רואין וגבי כרם איפכא שמעינן להו: **מיקרי ומנח ליה.** בין שאר המתים הנקברין כסדרן ואהדר איפנייה ושמא נאנס או שכח: **לא נטעי אינשי אדעתא למיעקרא.** מבינתייהו הלכך לשם כרם נטע הכל וכיון דלא נטע כהלכתו לא חשיב כרם: **אדעתא** [יא] **לנטו.** לחזור ולפנותו משם הלכך לגמרי נקברו לשם כולן ע״י הדחק באקראי בעלמא וכיון דאין זה מקומן לא חשבינן ליה שכונת קברות: **כרם עביד איניש דנטע יותר מכשיעור דקסבר דשפיר שפיר ודלא שפיר ליהוי לציבי.** כלומר הנטיעה שתקלוט ותצליח תשאר ואותה שלא תצליח אעקור ויהיה לעצים לשריפה:

הדרן עלך המוכר פירות

מסורת הש״ס

א) [ל״ל דתנן], ב) לעיל לז: פג. כלאים פ״ה מ״ב עיכומין ג.; ג) קדושין סא., ד) שם ערכין כה., ה) [ל״ל כ״], ו) [שייך לע״א], ז) בס״י אותא לעולו, ח) רש״ל מ״ז ורש״ל כתב דל״ל רע״ג אמות וה״ט ואלצע קטנה על רע״ג אמות וה״ט ואלצע קטנה, ט) [אדרעה על אדרעה רש״ס], י) [ל״ל מי כתיב בשנת משנת היובל כתיב],

גליון הש״ס

תוס׳ ד״ה המקדיש כו׳ דלשון תורה לחוד. כדאיתא במולין דף קלז ע״א:

הגהות הב״ח

(א) גמרא דר״ש אדר״ש לא קשיא הכא זימנין וכו׳ ומיקרי ומנחי התם לא נטעי דרבנן: (ב) רשב״ם ד״ה הלומר וכו׳ והוא בריבוע רע״ד אמות חסר טפח פחות משהו והמשהו פחות מחצי רוחב אצבע ויתר על שליש כנ״ל:

מוסף רש״י

כרם הנטוע על פחות מארבע אמות. שאין בין שורה לשורה ד׳ אמות (ערובין ג.). **אינו כרם.** אלא יער ומותר בכלאים (לעיל פג.) ומותר לזרוע לשם (ערובין ג.) והמביא זרע לשם אינו עוקר משום לא תזרע כרמך כלאים ומותרין בחילה (לעיל לז.). **ורואין את האמצעים.** הנטועים בתוך ריוח הראוי להיות בין שורה לשורה (ערובין ג.). **כאילו אינה.** שורה בין שתי שורות רואין כאילו אינה והוו להו שם אמות בין שורה לשורה (לעיל לז.) דכל הטומד לעיקר כעקור דמי וומותר היא גבי כלאים (לעיל פג.).

הדרן עלך המוכר פירות

בשעת היובל. בזמן שהיובל נוהג, שכל שדה אחוזה פדיונו שוה מגזירת הכתוב אחת יפה ואחת רעה, אבל בזמן שאין היובל נוהג נפדית בשויין (קדושין סא. וכני״ל ערכין כה.).

מוסף תוספות

א. [ד]בכוכין דנפלי בפחות מיכן סגי, שהרי יתכן להיות ד׳ כוכין באורך הואיל וקטנים הם, וא״צ שיהא ברוחב כל כוך וכוך אמה וגם הריוח שביניהם א״צ להיות אמה אלא לפי רוחב. כ״י מיגש.

ב. דסתם בית כור לזריעה הוא, והיינו לישנא דבית כור. ריטב״ם.

ג. ונקט מתני׳ שנה ראשונה דמנין יובל משום דלא משכחת דיהיב חמשים סלעים בכור אלא כשמקדיש שנה ראשונה ופודה דמכאן ואילך פוחת הוא סלע ופונדיון לשנה. ריטב״ם. ד. ולשון חכמים לחוד (חולין קלז:). שם.

עין משפט נר מצוה

א א מיי׳ פכ״ח מהל׳ מכירה הל׳ ז סמג עשין פג טוש״ע מ״מ סי׳ ריח סעיף ז:

ב ב מיי׳ שם טוש״ע שם סעי׳ כ:

ג ג מיי׳ שם הלכה ד טוש״ע שם סעי׳ ו:

ד ד מיי׳ פ״ד מהל׳ ערכין הל׳ ב סמג עשין קלא:

ה ה מיי׳ שם הלכה יג: